

Replik: Satsningarna framstår som allt annat än lovande

Dagens Industri den 3 juli 2024

Under ledning av Pontus Braunerhjelm har en mindre grupp ledamöter i Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) producerat en kort antologi som sägs utvärdera satsningarna på fossilfritt stål i norra Sverige. Skriften är publicerad av IVA och lanserades vid ett seminarium den 12 juni under den uppfordrande titeln "Industrisatsningarna i norra Sverige är lovande – vad säger forskningen?". Antologiförfattarna sammanfattar budskapet i en gemensam debattartikel i DI 24/6 2024.

Sannolikt hade projektets initiativtagare med tanke på deras kopplingar till de berörda bolagen förhoppningar om att gruppen skulle kunna ge svar på tal och tillbakavisa de många kritiska analyser som publicerats på senare tid. Därav blev intet. Pontus Braunerhjelm's inledningskapitel är en enda lång uppräkningslista av utmaningar och svårigheter såväl vad gäller själva genomförandet som de ekonomiska, teknologiska och politiska riskerna.

De skriver också att vägen till fossilfrihet "kräver en experimentell ansats" och att det därför är viktigt att "över tid anpassa sig till ändrade förutsättningar" och "undvika inlåsningseffekter". Men de planerade projekten innebär en storskalig satsning på en oprövad teknologi och är av en aldrig tidigare skådad omfattning i relation till den svenska ekonomins storlek. Med andra ord bryter planerna flagrant mot dessa kriterier.

Trots detta lyser den uppenbara slutsatsen som följer av gruppens inventering av affärsmässiga, teknologiska och politiska risker med sin frånvaro: ett litet land som Sverige bör under dessa omständigheter avstå från att genomföra så omfattande och extremt riskfyllda projekt.

I rapporten skriver Pär Weihed, professor vid Luleå tekniska universitet, att "norra Sveriges överflöd av billig fossilfri el ... lockar storskaliga industrier". Det må vara sant i dag, men planen är ju att öka elförbrukningen motsvarande tre Danmark till 2050. Enligt rapporten ska detta i hög grad ske genom "snabb utbyggnad av landbaserad vindkraft". Men andelen vindkraft i systemet är redan hög och ställer till stora problem.

En genomgående erfarenhet där vindkraften byggts ut kraftigt är inte bara att elen i genomsnitt blir betydligt dyrare, det kräver också utbyggnad av fossil produktion (kol, olja, gas) för att hantera de stora variationerna i produktionen av el från vindkraft. Det är svårt att se att inte detta kommer att behövas även i norra Sverige om vindkraften byggs ut som föreslås. I så fall kommer Norrland inte längre att ha ett fossilfritt elsystem.

Vad gäller detta dilemma är IVA-rapporten lika stum som den är när det gäller att diskutera den omfattande kritik som under det senaste året framförts av en rad oberoende forskare och framstående utredare.

Magnus Henrekson